

Cyfrowy „Atlas Literatury Zagłady”: topografia doświadczenia, doświadczenie topografii w getcie. (Prezentacja projektu)¹

KAJETAN MOJSAK

ORCID: 0000-0003-4539-6865
(Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa)

WPROWADZENIE

„Atlas Literatury Zagłady” – Warszawa/Łódź (<https://nplp.pl/kolekcja/atlas-zaglady/>) to jedna z naukowych kolekcji cyfrowych na platformie Nowej Panoramy Literatury Polskiej, stworzona i rozwijana w Instytucie Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk w Warszawie przez Pracownię Edycji i Monografii Cyfrowych, Zespół Badań nad Literaturą Zagłady pod kierownictwem profesora Jacka Leociaka oraz badaczy z Centrum Badań Żydowskich Uniwersytetu Łódzkiego.

Podstawą narracyjną „Atlasu” jest wykorzystanie możliwości cyfrowych do opowiadania dziejów przez pryzmat topografii przy użyciu interaktywnych map cyfrowych. Cel projektu wiąże się z popularyzacją wiedzy o historii dwóch największych gett zorganizowanych przez nazistowskie Niemcy na terenie okupowanej Polski, z uwzględnieniem czasowo-przestrzennej dynamiki wydarzeń. Materiał wizualno-tekstowy publikowany w otwartym dostępie wykorzystuje cyfrowe możliwości łączenia kilku form narracyjnych (tekst, mapy, zdjęcia). „Atlas Literatury Zagłady” jest zatem rozbudowanym kompendium cyfrowym, stanowiącym publicznie dostępne źródło informacji o niezwykle ważnej części historii Żydów, a także historii dwóch miast, przybliżającym szczegóły topograficznego doświadczenia życia w obu gettach. Tworzy przy tym gotową bazę wiedzy i propozycję metodologiczną dla przyszłych badań.

1 Tekst jest zmienioną wersją prezentacji projektu „Atlas Literatury Zagłady – Warszawa/Łódź”, przedstawionej na Digital Humanities Congress w Sheffield (2022). Wersja angielskojęzyczna ukazała się na stronie Uniwersytetu w Sheffield – The Digital Humanities Institute: <https://www.dhi.ac.uk/books/dhc2022/digital-atlas-of-the-holocaust-literature-topography-of-experience-experience-of-topography-in-jewish-ghettos/> (stan z 30 września 2024 r.).

Prace nad „Atlasem” rozpoczęły się w ramach projektu pilotażowego, zrealizowanego w 2019 roku, a sfinansowanego przez Biuro Kultury Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy. W swej pierwotnej postaci dotyczył tylko stolicy i obejmował materiał z siedemnastu świadectw autorów, takich jak: Władysław Szpilman, Marek Edelman, Ludwik Hirszfild, Adam Czerniaków, Emanuel Ringelblum i inni. Na tym etapie projekt ograniczał się do notatników i dzienników pisanych „tam i wtedy”, a więc w getcie w latach 1939–1945, i zbierał świadectwa osób niejednokrotnie pełniących bardzo istotne funkcje w życiu getta. W obecnej fazie – rozpoczętej w październiku 2022 roku, zaplanowanej na pięć lat i finansowanej w ramach programu NPRH (NPRH/DN/SP/495215/2021/10) – „Atlas” jest rozwijany w kilku kierunkach. Po pierwsze, poszerzono go o getto łódzkie. Po drugie, włączone zostały świadectwa (wspomnienia, pamiętniki, relacje, wywiady) powstające po czasie – często z perspektywy dziesięcioleci. Obecnie materiał tekstowy obejmuje około trzydziestu kolejnych świadectw, które powinny przynieść – według przybliżonych szacunków – około 9000 nowych wpisów (fragmentów tekstów), a także blisko 3000 map. Co więcej, wszystkie materiały tekstowe zostaną przetłumaczone na język angielski.

ŹRÓDŁA TEKSTOWE I METODOLOGIA

„Atlas Literatury Zagłady” kontynuuje badania prowadzone przez Jacka Leociaka i Barbarę Engelking, przedstawione przede wszystkim w ich obszernej, encyklopedycznej pracy *Getto warszawskie: przewodnik po zniszczonym mieście*. Główne inspiracje metodologiczne dla „Atlasu” stanowią zwrot przestrzenny we współczesnych naukach humanistycznych, geopoetyka czy nowa geografia kulturowa. Projekt ma na celu wydobycie z tekstów, a następnie zmapowanie topografii doświadczenia Zagłady w rzeczywistości przestrzennej gett warszawskiego i łódzkiego w fazie pośredniej eksterminacji.

Dokładny moment opisywanych doświadczeń (a także samych zapisów tychże doświadczeń) oraz przestrzeń (miejsce pobytu autora) są ze sobą powiązane, współtworząc specyficzny chronotop tekstów, siatkę topograficzno-chronologiczną, która determinuje rodzaj doświadczenia, warunkuje powstanie tekstu oraz przetrwanie zarówno tekstu, jak i jego autora.

Kolejną istotną kategorią, leżącą u podstaw projektu, jest doświadczenie. Przebieg ogólnych wydarzeń historycznych – od wybuchu drugiej wojny światowej do wyzwolenia obu miast – opisano w sekcji Wydarzenia, która dostarcza użytkownikowi niezbędnych informacji. Jednak głównym punktem zainteresowania są doświad-

czenia codzienne: doświadczenia getta jako miejsca ucisku, poniżenia i zniewolenia, zapisane w świadectwach mieszkańców i obserwatorów zamkniętych dzielnic. Topografia – jako kluczowa kategoria opisu – jest tutaj rozumiana dosłownie: jako układ przestrzenny danego obszaru, położenie obiektów i punktów orientacyjnych oraz ich relacje z obserwatorem/uczestnikiem wydarzeń, ale także jako sposób wyrażenia doświadczenia właśnie w tych kategoriach przestrzennych. Siatka powiązań „przestrzeń–człowiek–czas” oraz seria map umożliwiającą zbadanie z jednej strony „topografii doświadczenia”, a z drugiej „doświadczenia topografii”.

Różnorodność zapisów wskazuje na złożoność indywidualnych doświadczeń – przeżywanych w ekstremalnych okolicznościach, a jednocześnie w ich powszednim wymiarze. Dokumenty osobiste oddają codzienne szczegóły, chwile, atmosferę, ale ten indywidualny poziom jest nierozdzielnie spleciony z szerszym kontekstem społecznym i instytucjonalnym, dzięki czemu dokumenty te służą również jako dokładny opis różnych ponadindywidualnych aspektów życia w getcie w wymiarze organizacyjnym, ekonomicznym, zdrowotnym, kulturowym. Przedstawiają one zwyczajne czynności związane z zaopatrzeniem w żywność i inne artykuły pierwszej potrzeby, ilustrując w ten sposób takie zjawiska, jak: przemysł i czarny rynek, handel uliczny, reglamentacja żywności, system komunikacji zarówno wewnątrz gett, jak i między gettami a światem zewnętrznym². Wyłania się z nich również obraz codziennego funkcjonowania instytucji, na przykład Rady Żydowskiej, Służby Porządkowej, kolaboracyjnej „Trzynastki”, służby medycznej oraz poczty.

Projekt pilotażowy (obejmujący wyłącznie warszawskie getto) opierał się na dziennikach i notatkach poczynionych *hic et nunc*, w samym środku wydarzeń. Dokumenty napisane z perspektywy czasu zostały świadomie pominięte. Jak zauważa Jacek Leociak, istnieje głęboka opozycja między tymi dwoma rodzajami dokumentów, osadzonymi w rzeczywistości pozatekstowej. Opozycja ta ma źródło w owej rzeczywistości, jednak wpływa na struktury języka.

- » Nieprzekraczalnej granicy rozdzielającej czas wojny i czas pokoju odpowiada napięcie między dającymi się zrekonstruować rolami komunikacyjnymi: „relacjonującego świadka” (czyli autora piszącego tam i wtedy) oraz „wspominającego ocalonego” (czyli autora piszącego już po wojnie). Rolom tym odpowiadają dwa typy doświadczeń: doświadczenie osaczenia, wrzucenia w sytuację wszechogarniającej grozy, skazania na Zagładę oraz doświadczenie ocalenia, przynoszące „ze-

2 Zob. B. Engelking, J. Leociak, *Getto warszawskie. Przewodnik po nieistniejącym mieście*, Warszawa 2013, s. 12.

wewnętrzne” bezpieczeństwo, ale zostawiające uwewnętrznioną grozę – ranę pamięci³.

Włączenie tej drugiej odmiany dokumentów może rzucić nieco światła na takie kwestie, jak: mechanizmy pamięci, zmieniające się kryteria odniesienia, wpływ późniejszej wiedzy i pamięci zbiorowej na osobiste wspomnienia oraz ich przełożenie na wymiar przestrzenny.

Proza narracyjna – nasycona fikcją, choć zazwyczaj oparta na osobistych doświadczeniach (utwory literackie Adolfa Rudnickiego lub Bogdana Wojdowskiego) – stanowi kolejną grupę tekstów, które zostaną uwzględnione. Ten typ tekstu wniesie inny rodzaj przedstawienia przestrzeni, oparty na pamięci i wiedzy zdobytej *post factum*, ale przetworzony na potrzeby kreacji literackiej.

STRUKTURA KOLEKCJI

Materiał tekstowy został uporządkowany według trzech kategorii: czasu, osoby i przestrzeni. W efekcie nasz zbiór składa się z map i trzech powiązanych ze sobą modułów: WYDARZENIA (OKRESY), OSOBY i MIEJSCA.

Oczywiście użytkownik może przeglądać „Atlas” za pomocą funkcji wyszukiwania. Linki ułatwiają poruszanie się między poszczególnymi modułami:

- z wpisu dotyczącego każdej osoby jesteśmy w stanie przejść do konkretnych miejsc opisanych przez autora (i z powrotem),
- we wpisie o danej ulicy można odnaleźć linki do bardziej szczegółowych adresów, które się na niej znajdują,
- z każdego wpisu dotyczącego miejsca możemy przejść do notki biograficznej autora (moduł OSOBY) lub do sekcji wydarzeń.

Moduł WYDARZENIA składa się z krótkich opisów kolejnych okresów i podokresów historii getta (sześciu w Warszawie i ośmiu w Łodzi).

W odniesieniu do Warszawy wyróżniono sześć głównych okresów (przy czym większość z nich podzielona jest na podokresy).

I. Od wybuchu drugiej wojny światowej do zamknięcia getta (1.09.1939–16.11.1940).

II. Od zamknięcia getta do *Grossaktion Warschau* (16.11.1940–22.07.1942; z wyróżnieniem pięciu podokresów).

III. *Grossaktion Warschau* (22.07.1942–21.09.1942; podzielona na trzy podokresy).

3 J. Leociak, *Literatura dokumentu osobistego jako źródło do badań nad Zagładą Żydów*. (Rekonesans metodologiczny), „Zagłada Żydów. Studia i Materiały” 2005, nr 1, s. 29.

IV. Od *Grossaktion Warschau* do wybuchu powstania w getcie warszawskim (21.09.1942–19.04.1943; dwa podokresy).

V. Powstanie w getcie (19.04.1943–12.05.1943).

VI. Od stłumienia powstania do wyzwolenia Warszawy (12.05.1943–17.01.1945; dwa podokresy).

Łódzka chronologia wydarzeń historycznych przedstawia się zaś jak niżej.

I. Od wybuchu drugiej wojny światowej do zamknięcia getta (1.09.1939–30.04.1940; trzy podokresy).

II. Od zamknięcia getta do pierwszych wysiedleń (30.04.1940–5.01.1942; trzy podokresy).

III. Getto w okresie wysiedleń (5.01.1942–1.09.1942; dwa podokresy).

IV. „Szpera” – z niem. *Allgemeine Gehsperr* – czyli deportacja około 15 000 dzieci, osób starszych, chorych i bezrobotnych z getta łódzkiego do obozu zagłady w Chełmnie nad Nerem (1–12.09.1942).

V. Od zakończenia wysiedleń do akcji likwidacyjnej (12.09.1942–23.06.1944; dwa podokresy).

VI. Likwidacja getta (23.06–29.08.1944; dwa podokresy).

VII. Od likwidacji getta do wyzwolenia Łodzi (29.08.1944–19.01.1945).

VIII. Po wyzwoleniu (po 19.01.1945).

Kolejny moduł to OSOBY. Każdemu autorowi – świadkowi wydarzeń – poświęcono krótki artykuł, który składa się z interaktywnej mapy ilustrującej jego „aktywność przestrzenną”, notki biograficznej, odniesień bibliograficznych, a także listy linków do wszystkich miejsc (ulic, adresów lub tras), które pojawiły się w jego/ jej zapiskach. Wśród około dwudziestu autorów uwzględnionych dotychczas w projekcie znajdują się na przykład: Władysław Szpilman – znany kompozytor i pianista; Perce Opoczyński – poeta i dziennikarz; Ludwik Hirszfild – naukowiec medyczny, mikrobiolog i serolog, kierownik naukowy Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie. Większość z nich była osobami publicznymi, przedstawicielami żydowskiej inteligencji, kupcami i właścicielami fabryk, naukowcami medycznymi, działaczami społecznymi i jako tacy odgrywali ważną rolę zarówno w społeczności żydowskiej, jak i nieżydowskiej. Często musieli podejmować decyzje, które nie tylko wpływały na ich własne życie lub życie ich rodzin, ale również miały znacznie szersze konsekwencje.

To zwłaszcza przypadek Adama Czerniakowa – inżyniera, senatora, działacza społecznego i edukacyjnego, przewodniczącego Rady Żydowskiej w Warszawie (Judenrat), odpowiedzialnego za wykonywanie niemieckich rozkazów aż do swojej samobójczej śmierci 23 lipca 1942 roku – który dopiero stopniowo uświadamiał sobie nazistowski plan eksterminacji i własną w nim rolę. To samo można powie-

dzień o Marku Edelmanie – działaczu społecznym i kardiologu, jednym z przywódców powstania w getcie warszawskim – czy o Januszu Korczaku.

Wśród świadectw z Łódzkiego getta, które planujemy zamieścić, znajdują się teksty autorstwa takich osób, jak: nastolatka Rywka Lipszyc, doktor chemii Jakub Poznański, Oskar Rosenfeld – kronikarz, dziennikarz i autor syjonistyczny, Oskar Singer – austriacki pisarz i dziennikarz, doktor prawa, archiwista, redaktor naczelny „Kroniki Łódzkiego Getta”, a wreszcie Abraham Icchak Łaski – twórca niezwykłego pamiętnika, napisanego w czterech językach na marginesach francuskiej powieści *Les vrais riches* François Coppéego.

Wybór tych materiałów pozwoli poznać różnorodność perspektyw i doświadczeń codziennego życia w gettach. Może również posłużyć jako podstawa do porównawczej analizy podobieństw i różnic między życiem w obu gettach oraz ich charakterystyką przestrzenną.

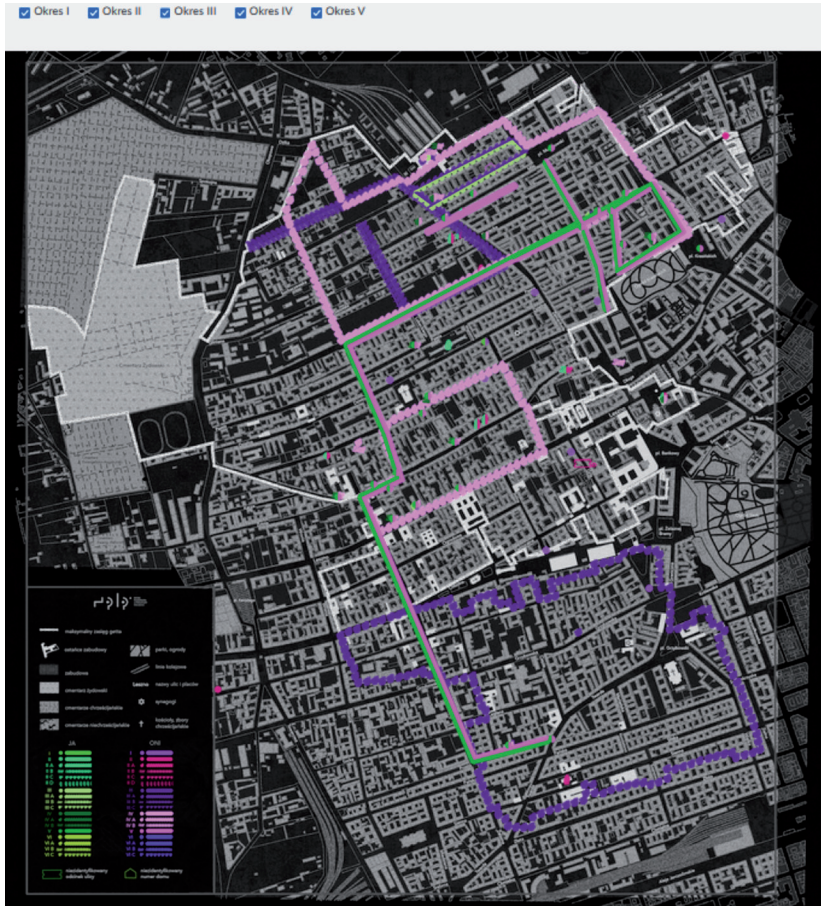
Dla każdego z autorów świadectw sporządzono mapę dynamiczną, odzwierciedlającą jego aktywność przestrzenną w kolejnych okresach.

Wreszcie trzeci, kluczowy moduł „Atlasu”, czyli MIEJSCA. Każdy wpis dotyczący miejsca składa się z nagłówka (adresu), mapy i wszystkich fragmentów tekstu z nim związanych, ułożonych najpierw według nazwisk autorów, a następnie według porządku chronologicznego. Znajdują się tu też linki do notek biograficznych, a także do opisów odpowiednich wydarzeń (opatrzonej numerami I, II A, VI itp.).

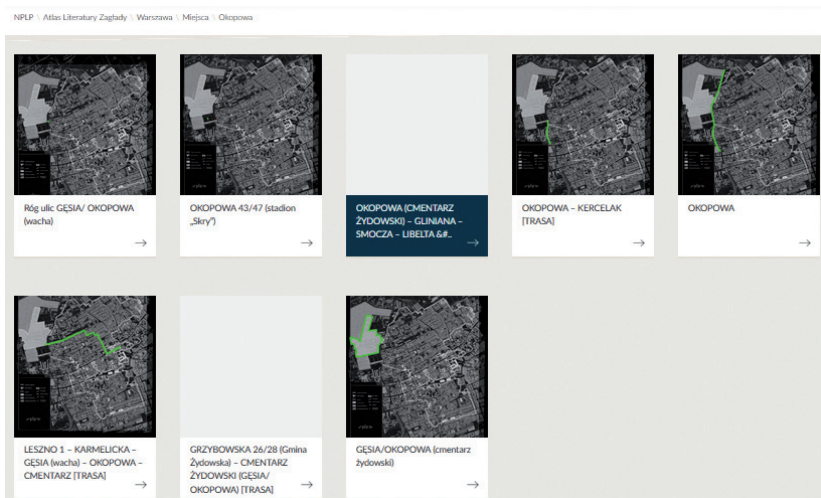
Każdy fragment ma również adnotację „Ja” lub „Oni”, gdzie „Ja” oznacza *passus* odnoszący się do wydarzeń, w które autor jest osobiście zaangażowany, a „Oni” – że jest on świadkiem/obserwatorem pewnych epizodów lub posiada informacje z drugiej ręki na ich temat.

Kwerenda badawcza, prowadzona ze stałym odniesieniem do mapy getta, przynosi kilka wyzwań. Po pierwsze – określenie i zlokalizowanie miejsc, które nie są w tekście wymienione *explicite*, ale dadzą się zrekonstruować na podstawie kontekstu. Po drugie – dokładna lokalizacja szczegółowych adresów tam, gdzie nie są one wprost wymienione, lecz dadzą się odtworzyć z innych źródeł. To także konieczność precyzyjnego wyodrębnienia fragmentu tekstu, tak aby każdy opublikowany urywek (czy będzie to jedno zdanie, czy kilka obszernych akapitów) zawierał wystarczającą ilość informacji topograficznych oraz kontekstowych, by stanowić odrębną jednostkę logiczną i przestrzenną.

Celem jest uwzględnienie każdego miejsca znalezionej w materiale tekstowym, przy czym „miejsca” te będą miały różny zasięg i mogą być dookreślone w różnym stopniu. W rezultacie konieczna była klasyfikacja typów opisywanej przestrzeni.

II. 1. Mapa osobowa (dynamiczna) z zaznaczonymi miejscami aktywności Marka Edelmana.

II. 2. Widok miejsc zgromadzonych pod nagłówkiem Okopowa.

Perec Opoczyński

ONI, IV A (11.12.1942)

„Podaje się, że w szpitalu na Cystem znajdującym się dziś na skrawku Gęsiej, tym który został Żydom, odnotowano ostatnio więcej niż pół minjanu chorych wenerycznie. To bez wątpienia wielki przełom w nastroju mas. Skoczyć na łeb na szyję, choćby nawet w otchłani, bo przecież życie i tak straciło sens. Rozpacz, utrata wiary człowieka i lekceważenie moralności - degeneracja - to żniwo zebrane z hitlerowskiego zasiewa...” (Pisma, s. 331)

Adina Błady-Szwajger

JA/ONI, III

„Na Gęsiej 6 był szpital - jedną oficynę zajmował personel szpitala. I tam mieszkał z nami Welwł [Welwł Rozowski - dop. AKR] i taki piętnastoletni bratczek mojej koleżanki, którego rodzice już zginęli, Aliek Zarchi.” (s. 156)

Helena Szereszewska

JA/ONI, IV A (jesień 1942)

„W tym czasie Irena miała już ukończoną szkołę pielęgniarek i otrzymała dyplom. Pracowała w szpitalu przy Gęsiej 6. Szpital ten powstał po zlikwidowanym szpitalu na Lesznie. Pielęgniarki, które tu pracowały, same doprowadziły szpital do porządku - myły okna, drzwi, szorowały podłogi.

Kierownikiem szpitala był doktor Józef Szein. Ordynatorami na wydziale chirurgicznym lekarze: Borkowski, Amsterdam i Rothaub; ordynatorami na wydziale wewnętrznym: Bieleńki i Murwes. Asystentem doktora Rothauba był doktor Kajzer.

Trzystu lekarzy w tym czasie poszło już na Umschlag.

Irena pracuje na zmianę: przez tydzień jako dzienna, przez tydzień jako nocna pielęgniarka. Miewa też często dyżury popołudniowe. Niekiedy wieczorami wraca z żoną urzędnika Komfelda, tak samo pielęgniarzką, która mieszka na naszym podwórzu. Kiedy ma nocną pracę, wkłada najcieplejsze swetry.

Zabiera termos z gorącą kawą i zawsze świecę na wypadek, gdyby światło zgasło.” (s. 159-160)

II. 3. Widok fragmentów świadectw zgromadzonych pod adresem Gęsia 6/8 (szpital).

Wyróżniono zatem:

- a) dokładne ADRESY (które są zgrupowane pod nazwą danej ulicy);
- b) ogólne nazwy ULIC, takie jak na przykład Leszno, Gęsia, Karmelicka, Nalewki itd., przy czym pod nazwą ulicy może kryć się opis wydarzenia rozgrywającego się zarówno na całej jej przestrzeni, jak i w konkretnym miejscu, na zewnątrz;
- c) OBSZARY, a więc otwarte targowiska, place, fabryki, przestrzenie wydzielone czy wytyczone przez niemieckie władze itp.;
- d) TRASY, czyli opisy wszelkiego rodzaju przemieszczeń (czy to codziennych dojazdów do pracy i z pracy, przymusowych wysiedleń lub transportów, czy na przykład dróg do bezpiecznych kryjówek) – w tych przypadkach nagłówki zawiera listę wszystkich miejsc (nazwy ulic, adresy, punkty orientacyjne) na trasie, które można wydedukować z tekstu.

Oczywiście poszczególne ulice i punkty przestrzeni mają bardzo różny stopień częstotliwości występowania w badanych tekstach. Ulice takie jak Gęsia czy Leszno, miejsca w rodzaju Umschlagplatzu będą się pojawiać znacznie częściej niż – dajmy na to – Okopowa, Spokojna bądź Prózna. Jest to jeden z widocznych już rezultatów całego przedsięwzięcia: „Atlas” pozwala dokładnie określić, które miejsca w getcie (i poza nim) były szczególnie istotne, gdzie toczyło się jego życie, które miejsca stawały się scenami codziennej aktywności i najważniejszych wydarzeń, które zapewniały (tymczasowe) bezpieczeństwo (na przykład służąc jako kryjówki), a które wiązały się z ekstremalnym niebezpieczeństwem (to przypadek choćby wachy na rogu Gęsiej i Okopowej, gdzie postrach siał żandarm przezwany Frankensteinem).

Dokładna lokalizacja w przestrzeni i czasie była, jak wspomniano, sprawą najwyższej wagi, często kwestią przetrwania.

Sama przestrzeń jest tu kolejnym przedmiotem badań. Fragmenty tekstów ilustrują przede wszystkim codzienne życie ludzi uwięzionych w getcie, ale są również świadectwem życia i śmierci miasta, gwałtownych zmian w jego tkance: od wydzielania obszaru getta, budowy muru, poprzez zmiany granic getta, wyłączenie poszczególnych bloków domów i ulic, aż po jego całkowite zniszczenie.

Badanie topografii getta musi też obejmować takie „obiekty przestrzenne”, jak na przykład: „szopy” (warsztaty lub manufaktury, oparte na pracy przymusowej), izolowane fragmenty „getta resztkowego”, tzw. dzikie (niezamieszkałe) obszary, lecz także miejsca w rodzaju piwnic, dachów i strychów, które często służyły jako drogi ucieczki bądź kryjówki.

Źródłem fascynujących i problematycznych zagadnień jest oczywiście to, że dzisiejsza Warszawa, a obszar getta w szczególności, różni się znacznie od stanu z czasu okupacji. Matryca przestrzenna i siatka ulic uległy niemal całkowitej transformacji. Jest to jeden z powodów, dla których mapowanie nie może opierać się na technologii GIS (systemie informacji geograficznej) i musi polegać na skrupulatnej pracy badaczy w kooperacji z kartografem. Niezbędnym fundamentem dalszych działań było przygotowanie precyzyjnej mapy miasta z okresu objętego badaniem. Została ona oparta na mapie Warszawy z 1939 roku, autorstwa Pawła Wespińskiego.

„Atlas” to czasochłonny, złożony organizacyjnie projekt, w który zaangażowani są literaturoznawcy, historycy, humaniści cyfrowi, grafik i kartografowie. Oczywiście taka wieloaspektowa forma prezentacji materiału byłaby bardzo trudna do osiągnięcia przy użyciu tradycyjnych środków. Forma cyfrowa nie tylko pozwala na wykorzystanie sieci linków i aktywnych map, ale także umożliwia ulepszanie i rozwijanie projektu bez ograniczeń objętościowych. „Atlas”, ogólnie dostępny, może posłużyć przyszłym badaczom jako źródło uporządkowanych danych, podstawa do dalszych studiów nad historią i topografią dwóch gett, indywidualnymi i zbiorowymi doświadczeniami Zagłady, nad doświadczeniem przestrzeni. Jest też jednak znakomitym źródłem wiedzy dla odbiorców spoza środowiska akademickiego.

BIBLIOGRAFIA

Engelking B., Leociak J., *Getto warszawskie. Przewodnik po nieistniejącym mieście*, wyd. 2, zmien., popr. i rozszerz., Warszawa 2013.

Leociak J., *Literatura dokumentu osobistego jako źródło do badań nad Zagładą Żydów. (Rekoniesans metodologiczny)*, „Zagłada Żydów. Studia i Materiały” 2005, nr 1.

SŁOWA KLUCZE: Zagłada, topografia, humanistyka cyfrowa

DIGITAL “ATLAS OF HOLOCAUST LITERATURE”: TOPOGRAPHY OF EXPERIENCE, EXPERIENCE OF TOPOGRAPHY IN JEWISH GHETTOS. (PRESENTATION OF A PROJECT)

The text is a presentation of the digital project “Atlas of Holocaust Literature” – Warsaw/Łódź (<https://nplp.pl/kolekcja/atlas-zaglady/>) – a digital collection on the New Panorama of Polish Literature platform, created and developed at the Institute of Literary Research by the Digital Editions and Monographs Laboratory, the Holocaust Literature Research Team led by Professor Jacek Leociak, and researchers from the Centre for Jewish Studies at the University of Łódź. It discusses the most important methodological assumptions of the “Atlas”, its structure and the activities carried out as part of the work.

KEYWORDS: Holocaust, topography, digital humanities